

10 години България в ЕС

БСК представя без коментар данни за промените, настъпили в България в периода след приемането на страната ни за пълноправен член на ЕС, през 2007 г.

Показателите на България са съпоставени с тези на следните държави:

1. **Румъния** – член на ЕС също от 2007 г.;
2. **Словакия и Унгария** – съпоставими с България по ключови показатели, членове на ЕС;
3. **Македония и Сърбия** – географски съпоставими с България нечленуващи в ЕС.

Източници на данните са [Евростат](#), [Световна банка](#) и [ИТС](#).

Данните са обобщени **в три групи**, както следва:

Част I – Социални показатели:

1. Демография
2. БВП, производителност и пазар на труда
3. Здравеопазване
4. Образование

Част II – Макроикономически показатели:

1. Конкурентоспособност
2. Външна търговия
3. Инвестиции
4. Наука, иновации и развойна дейност
5. Бюджет, държавен дълг и резерв
6. Европейски фондове

Част III – Секторни показатели:

1. Енергетика и околна среда
2. Туризм
3. Транспорт и инфраструктура
4. Селско стопанство
5. Администрация
6. Правосъдие и вътрешен ред

С цел по-добро онагледяване на резултатите, по всеки от разделите е направена **класация на изследваните държави** (1^{во} място = най-добри резултати; 6^{то} място = най-слаби резултати).

Класирането е осъществено на три етапа: 1. Класиране по отделните показатели, включени в съответните подраздели; 2. Обобщено класиране по всеки от трите раздела; 3. [Общо класиране](#) по всички включени в изследването показатели.

ЧАСТ I - Социални показатели

КЛАСАЦИЯ

Класацията на сравняваните държави по отделните **показатели в социалната сфера** показва, че най-добре се представят Унгария и Словакия, които споделят първото място, следвани от Македония. Румъния е на трета позиция, Сърбия – на четвърта, а в с най-негативни резултати е България.

	Демография	Пазар на труда	Здравеопазване	Образование	ОБЩО социални показатели
България	6	6	5	3	5
Унгария	4	1	3	2	1
Румъния	5	2	1	6	3
Словакия	1	5	3	1	1
Македония	2	3	2	4	2
Сърбия	3	4	4	5	4

ДЕМОГРАФИЯ

- **Населението на България намалява** с 5%, докато това на ЕС28 нараства с 2%. Съпоставими с България са тенденциите и в останалите държави, включени в изследването, с изключение на Словакия и Македония, където се отчита ръст на населението с по 1%.
- **Прогнозата е до 2080 г. българските граждани да намалее**т с 31% спрямо 2016 г., при очаквания населението на ЕС28 да нарасне с 2%. По този показател страната ни е на последно място сред изследваните държави, за които очакванията са за намаление на населението между 12 (Унгария) и 29 (Словакия) процента.
- **Средната възраст на българските граждани нараства** с 4% при ръст в ЕС28 от 6%. По този показател от изследваните държави най-добри резултати има Румъния, където средната възраст е нараснала с 10%.
- В България **активното население на възраст 15-24 г.** намалява с 38% след 2007 г. В Румъния намалението е с 30%, в Словакия – с 29%, а в Македония – с 21%. От разглежданите държави единствено в Унгария е налице ръст (7%) на броя на младите хора.
- **Почти 10 пъти е нараснала нетната емиграция у нас** (от 2 958 души през 2007 г. на 28 727 души през 2014 г.), докато в Румъния е намаляла наполовина (от 303 800 през 2007 г. на 172 871 през 2014 г.). С близък до резултата на България е Унгария, а в Словакия ръстът е два пъти. И **като процент от населението**, броят на емигрантите от България е нараснал десет пъти – от 0.04% през 2007 г. на 0.4% през 2014 г. В Румъния от 1,45% през 2007 г. емиграцията намалява до 0,9% от населението през 2014 г.
- България е лидер в негативната класация за **коефициент на възрастова зависимост (% на възрастното население спрямо населението в трудоспособна възраст)**. От 2007 г. досега коефициентът е нараснал със 7 пункта при средно 4 пункта ръст за ЕС28. В същото време, в Македония и Сърбия е налице подобряване или запазване на нивото по този показател. В Унгария и Словакия коефициентът нараства с два пункта, а в Румъния – с три.
- В целия ЕС **смъртността** расте (средно с 8%), като най-голям ръст сред изследваните страни се отчита в Македония (4%), следвана от Румъния (3%) и Сърбия (1%). В Словакия нивото на смъртност остава без промяна, а в България и Унгария се отчита намаление съответно с 3 и с 1%.
- **Детската смъртност** у нас намалява с 25% при средно 21% намаление за ЕС28. По този показател от изследваните страни най-добри резултати показва Румъния (-37%), следвана от Унгария (-28%). В Словакия детската смъртност намалява с 5%, а в Македония остава непроменена.
- **Раждаемостта** у нас намалява с 12% при средно 4% за ЕС, а в Словакия и Македония се отчита ръст от 2%. По-негативен от българския резултат по този показател показва само Румъния, където живородените деца са намалели с 14%.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

БВП, ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ И ПАЗАР НА ТРУДА

- От изследваните държави най-висок **ръст на БВП (по PPS)** на глава от населението отчита Румъния (52% - от 10,7 на 16,3 хил. евро), следвана от Словакия (28% - от 17,4 на 22,3 хил. евро), България (27% - от 10,7 на 13,6 хил. евро), Унгария (25% - от 15,7 на 19,7 хил. евро) и Сърбия (24% - от 8,5 на 10,5 хил. евро). Номинално най-висок БВП на глава от населението има Словакия (22,2 хил. евро), а България с 13,6 хил. евро БВП на глава от населението по PPS е в по-добра позиция само от Сърбия (10,5 хил. евро) и Македония (10,1 хил. евро).
- **Номиналната производителност на труда (по PPS)** в България е 44,4% спрямо тази в ЕС и е най-ниска спрямо останалите държави, включени в проучването. Най-близка до средноевропейската производителност на труда има Словакия (83%), следвана от Унгария (70%) и Румъния (59%). С най-бързи темпове расте производителността на труда в Румъния, където спрямо 2007 г. е отбелязан ръст от 40%. В България за същия период производителността на труда е нараснала с 16%, в Словакия – с 9%, а в Унгария – с 6%.
- **Цената на труда** в България е най-ниска спрямо останалите изследвани държави, но нараства най-бързо. Спрямо 2007 г. тя е нараснала със 158%, докато в Словакия ръстът е 137%, в Румъния – 119%, а в Унгария - 96%. Средно за ЕС28 цената на труда е нараснала със 116% спрямо 2007 г.
- **Продължителността на трудовия живот** в България се е увеличила с 2% при средно 4% за ЕС28. По темп на продължителност на трудовия живот България е с най-слаб резултат спрямо останалите изследвани държави. В Унгария продължителността на трудовия живот е нараснала с 14%, в Словакия – с 5%, а в Румъния и Македония – с 3%. Най-дълго работят словенците (33,5 г.), а най-малко – македонците (31,2 г.). Румънците работят средно по 32,8 г., унгарците – 32,6 г., а българите – 32,1 г.
- 7% по-малко са **работните места** в България спрямо 2007 г. В Румъния намалението е с 4%, а в Словакия – 3%. В Унгария е налице 5% ръст на броя на работните места, а в Македония – 7%. С 27% са се увеличили **заетите работни места** за специалисти, с 24% - за законодатели и висши ръководители, а с 1% - за административни работници. За всички останали категории работници и служители броят на заетите работни места намалява, като най-осезаемо е намалението при селскостопанските работници (-26%) и занаятчиите (-23%). Най-слабо е намалението на заетите работни места за сервизни работници и заети в търговията (-3%). Заетите работни места за неквалифицирани работници са намалели с 18%, а за техници и приложни специалисти, както и за оператори на машини – с по 17%.
- **Делът на заетите на възраст 15-64** в България се увеличава едва с 2%, докато в Македония увеличението е 17%, в Унгария - 12%, а в Румъния и Словакия, съответно 4 и 3%.
- С 8% намалява **броят на заетите лица** в България при средно 1% намаление за ЕС28. Също 8% по-малко са заетите в Румъния, докато Унгария и Словакия са със стойности, почти равни на средноевропейските – 1-2%.
- В България **делът на заетите в индустрията** намалява с 11% при средно намаление за ЕС 8%. Също с по-бързи темпове се увеличава заетостта в услугите (8% ръст при средно 5% за ЕС28), а делът на заетите в селското стопанство се запазва на нивото от 2007 г., докато в ЕС28 е налице спад с 9%.
- Броят на **безработните** се увеличава с 26% – от 242 хил. души през 2007 г. на 305 хил. души през 2015 г. Увеличение е налице и като дял от населението (от 4,0 на 5,5%), и като дял от активното население (от 6,9 на 9,2%). От останалите държави, включени в проучването, най-висока безработица поддържа Словакия – 7% през 2007 г. и 7,3% през 2015 г., като дял от цялото население, а като дял от активното население, съответно – 11,2 (2007 г.) и 11,5% (2015 г.). В Унгария делът на безработните в активното население намалява от 7,4 на 6,8%, а делът в общото население остава непроменен (4,1%). В Румъния увеличението на дяловете е минимално – от 6,4 на 6,8% спрямо активното население, и от 3,8 на 4,1% спрямо цялото население.
- **Делът на продължително безработните** у нас остава много по-висок от средния за ЕС28. Спрямо 2007 г. делът на продължително безработните **в активното население** в България се увеличава от 4 на 5,6%. За същия период средно за ЕС28 нарастването е от 3 на 4,5%. Всички останали държави, включени в изследването, отбелязват подобрене по този показател, като регистрират намаление, както следва: Румъния – от 3,2 на 3%, Словакия – от 8,4 на 7,6%, Унгария – от 3,5 на 3,1%. Като **процент от безработните**, продължително безработните у нас са над 61% при средно за ЕС28 48%. В Румъния 44% от безработните са продължително безработни, в Унгария – 46%, а в Словакия – 66%.

- **Безработните младежи на възраст 15-24 г.** у нас през 2015 г. са 21,6% при 15,1% през 2007 г. За същия период в ЕС28 този показател се е променил от 15,5 на 20,3%, в Румъния – от 20,1 на 21,7%, в Словакия – от 20,3 на 26,5%, а в Унгария – от 18 намалява на 17,3%.
- Във **възрастовата група 15-29 г.** най-много (31,6%) са безработните с ниска степен на квалификация (обр. ниво 0-2), а най-малък е дялът (8,4%) на безработните с висока квалификация (обр. ниво 5-8). 13,7% от младежите със средно ниво на квалификация са безработни. И в трите квалификационни групи спрямо 2007 г. е налице увеличение на безработицата, като най-малък ръст се отбелязва при младежите с ниска степен на квалификация (от 25,4 на 31,6%), докато при младежите с висше образование безработните са се увеличили почти двойно – от 4,5 на 8,4%. Сред останалите държави, включени в проучването, най-добре се представя Унгария, където безработните висшисти намаляват от 6 на 5,5% спрямо 2007 г. В Румъния и Словакия безработните висшисти също се увеличават, но с много по-малки темпове от тези в България.
- От изследваните държави България е с най-висок дял (22,2%) на **младежите (15-29 г.), които нито работят, нито учат** – 22,2% през 2015 г. при средно за ЕС28 14,8%. През 2007 г. показателят за България е бил 20,3%. Във всички изследвани държави и в ЕС28 има увеличение на дела на младежите, които нито работят, нито учат, като само в Унгария се отбелязва спад. Най-силно влошен е този показател в Румъния, където нарастването е от 14,8 на 20,9%.
- По отношение на **разходите (евро на 1 жител)** най-голям ръст бележат тези за здравеопазване (75%), следвани от разходите за ресторанти и хотели (54%) и за битово обзавеждане, оборудване и поддръжка (50%). С 34% са се увеличили разходите за хранителни продукти и безалкохолни напитки, с 33% - комунални разходи, вода, електроенергия, газ и други горива, 31% - за образование, 27% - за алкохолни напитки и тютюневи изделия, 26% - за отдих и култура, 25% - за дрехи и обувки, 21% - за транспорт, 16% - за строителство. С 6% са намалели разходите за машини и оборудване. Най-много българите харчат за комунални услуги и хранителни продукти, а най-малко – за образование и за дрехи и обувки.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

- В България с 80% нарастват **разходите за здравеопазване на един жител по паритет на покупателна способност (PPS)**, докато в Румъния е налице ръст от 50%, а в Унгария и Словакия - по около 20%. У нас най-голям е ръстът на разходите за здравна администрация (над 4 пъти), следван от ръст в разходите за извънболнична помощ (2,7 пъти), за болнична помощ (60%) и за диагностика и лабораторни изследвания (50%). Все пак, сред изследваните държави България продължава да е с едни от най-ниските разходи за здравеопазване (на жител, по PPS), като само Румъния е след нас по този показател.
- **Като процент от БВП, разходите за здравеопазване** в България нарастват с 31%, докато в Унгария и Словакия се отчита намаление, а в Румъния се запазва нивото на финансиране. У нас най-голям е ръстът при финансирането на здравната администрация (3,5 пъти) и извънболничната помощ (85%), докато финансирането на болничната помощ е нараснало със 17%, а на клиничните изследвания – само със 7%. Сред изследваните държави България е с най-високите разходи за здравеопазване като процент от БВП (8,5%), следвана от Унгария (7,2%), Словакия (7%) и Румъния (5,1%).
- Сред изследваните държави България е единствената, в която **броят на професионално активните лекари на 100 000 жители** намалява (-2%), докато в Румъния се отчита ръст от 23%, в Македония 18%, в Словакия 9%, а в Сърбия 6%.
- С 3% по-малко са **медицинските сестри** в България (32 244/2007 г.- 31 917/2014 г.). Въпреки това, намалява броят на населението, обслужвано от 1 мед. сестра – от 235 жители през 2007 г. на 227 жители през 2014 г. За същия период обслужването от 1 мед. сестра население в Унгария се увеличава с 25% (от 1170 на 1465 души), а в Румъния – с 28% (от 303 на 389 души), а в Сърбия намалява с 11% (от 343 на 305 души). За Словакия и Македония няма данни.
- В ЕС28 **броят на болничните легла на 100 000 жители** намалява с 8%, а в България се отчита ръст от 12%. 3% ръст по този показател отчитат Сърбия и Румъния. В Македония и Унгария е налице намаление с 3-4%, а в Словакия намалението е с 14%. У нас болничните легла в частните болници се

увеличават над три пъти, а в държавните болници намаляват с 3%. Сред изследваните държави най-голям ръст на леглата в частни болници отчита Румъния – почти 7 пъти.

- **Средният престой (бр. дни) на един пациент в болница** у нас намалява с 25%, в Словакия – с 8%, а в Румъния – с 3%. В Унгария болничният престой се увеличава със 7%. Няма данни за този показател средно за ЕС28.
- По отношение на **прилагането на медицинските технологии** България изостава сериозно. Сред изследваните държави страната ни е на последно място по използване на магнитен резонанс (700 на 100 000 жители), а лидер е Словакия (5159/100 000 д.). По употреба на компютърен томографски скенер след нас са само Македония и Румъния, а Словакия отново е начело на класацията.
- С 30% намалява **делът на хронично болните** у нас, като по този показател България е в благоприятна позиция спрямо средноевропейското ниво – при средно за ЕС28 32,6% у нас хронично болните са 20,5% от населението. По-добри резултати по този показател имат Румъния и Македония, а най-много са хронично болните в Унгария (37,1%).

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ОБРАЗОВАНИЕ

- **Публичните разходи** за образование в България продължават да са сред най-ниските в ЕС. През 2014 г. те съставляват 4,1% от БВП (под средната стойност за ЕС от 4,9%) и 9,7% от общите разходи на сектор „Държавно управление“. Конвергентната програма на България за 2016-2019 г. предвижда разходите за образованието да намалее до 3.2 % от БВП през 2019 г. и до 8.7 % от общите публични разходи.
- За периода 2007-2013 г. в българското образование са вложени допълнително над 732 млн. лв. **европейско финансиране** по ОП „РЧР“, ефектът от които не е достатъчно ясен, поради липсата на механизъм за оценка на добавената стойност. През новия програмен период 2014-2020 г. България изпълнява изцяло нова оперативна програма в областта на науката и образованието (ОП НОИР) е с общ бюджет 1.37 млрд. лв. (европейско и национално финансиране).
- България се нарежда на едно от последните места в ЕС по показателя **учене през целия живот**. Едва 2% е населението между 25-64 години, участващо в различни форми на обучение. В това отношение единствено Румъния е с по-ниски показатели – 1,3%, а близки до нашите са Словакия (3%) и Сърбия (2.9%). Унгария показва много висок напредък - броят на участвалите в обученията (25-64 г.) се е повишил повече от два пъти, като в момента е 7,1%. При тези темпове целевият показател на ЕС-2020 от 15% изглежда практически непостижим.
- Около 30% от предприятията в България осигуряват **продължаващо професионално обучение**, при средно за ЕС28 85%. Само 5,3% от безработните лица на възраст 25-64 години в България участват в различни форми на обучение, докато при заетите този показател е значително по-висок – 38,4%.
- **Обхванатите в ранно детско образование** (4-7 г.) в България са 89,3%, в Унгария – 94,5%, а средно за ЕС28 – 94,3%. Целевият показател за ЕС-2020 е 95%.
- Една пета от населението на възраст 18-24 години у нас има **по-ниско от средното образование**. 13,4 % от хората на възраст 18-24 г. в България са получили най-много прогимназиално образование. С по-лоши показатели от България е Румъния (19,1%), а с по-добри – Словакия (6,9%), Македония (11,4%) и Унгария (11,6%).
- В противоречие с общата тенденция на ЕС, процентът на **преждевременно напускане на училище** в България се увеличава, като през 2015 г. достига 13,4%. За сравнение, процентът на отпадналите от образованието в Словакия е 7%, Унгария 12%, а в Румъния 18%. Най-голям брой напуснали има в областите Пловдив, Плевен, Варна, Стара Загора. Най-честите причини за напускане са: „семеини причини“ (39%); „заминаване в чужбина“ (38%); „липса на желание“ (23%).
- 61% от **ромите** (16-24 години) не участват в никаква форма на заетост, образование или обучение. Почти една четвърт от ромските деца на възраст между 7 и 15 г. са извън образователната система. Делът на преждевременно напусналите училище е по-висок сред децата от ромски произход, а около 26% от ромските деца получават образование в сегрегирани на практика училища. При ромското население делът на неграмотните достига до 13.1% и само 0.3% имат завършено висше образование.

Малко по-добра е образователната структура на турската етническа група - 2% са неграмотните, 2.6% имат висше и 24.2% средно образование.

- Международното проучване **PISA** предоставя изключително тревожни резултати за **качеството на средното образование и функционалната неграмотност на българските ученици**:

- ✓ Всеки трети от българските ученици е показал резултати под критичния праг на постижения по **природни науки**. Процентът на демонстрираната природонаучна неграмотност от нашите ученици е 35.2% и е почти два пъти по-голям от средната за учениците от държавите, участвали в изследването PISA. Ниските резултати по природни науки на Унгария са 26%, на Словакия – 27,6%, на Румъния – 31,6%. Изключително зле са се представили учениците от Македония – 62,9%.
- ✓ Почти всеки втори български ученик (41,5%) е показал ниски резултати, под критичните, на теста PISA по **четивна грамотност**, който е два пъти по-ниско постижение от средното (20,1%). Ниските резултати по скалата за четене на учениците от Унгария са 27,5%, Словакия – 32,1,6%, Румъния – 38,7% и Македония – 70,6%.
- ✓ 42% от българските ученици са дали незадоволителни резултати, под критичния праг, на теста PISA по **математическа грамотност** – почти два пъти по-ниско от средното (22,5%). Ниските резултати по скалата за математика на учениците от Унгария са 27,9%, Словакия – 27,7%, Румъния – 39,9% и Македония – 70,2%.
- ✓ България има най-висок относителен дял на ученици с ниски постижения **едновременно в трите изследвани области – 29.6%**.

На този фон, показателят на ЕС 2020, изискващ делът на 15-годишните лица с недостатъчни умения по природни науки, четене и математика да е под 15%, изглежда почти непостижим за България.

- ✓ Българските ученици имат повече проблеми в практическото приложение и аналитичното мислене, отколкото в познанията по теория. Моделите на преподаване по метода „запаметяване – възпроизвеждане“ не отговарят на поколенческите особености на учениците и нуждите от изграждане на ключови компетенции и функционална грамотност, което създава трудности и дори невъзможност за тяхната последваща социална и професионална реализация.
- Резултатите от Международно изследване на учениците от 4 клас **PIRLS**, показват тенденция на **устойчиво снижаване на уменията за четене** на българските ученици в годините – от 550 точки през 2001 г. на 532 точки през 2011 г. Показателите на учениците от Унгария и Словакия показват тенденция на повишаване.
- Резултатите от Европейското изследване на **чуждоезиковите компетентности** на учениците от 10 клас ESLC-2011, показват ниско ниво за България¹ и при двата изследвани чужди езика. Нивата B1 и B2 за първи чужд език са достигнати само от 35% от учениците и само 20% за втори чужд език. Всеки пети (20%) от българските ученици дори не покрива и най-ниското ниво - A1.
- Българските ученици (заедно с румънските) са с най-ниско ниво на **ICT умения** в ЕС. Едва 20% от българите придобиват своите ICT умения в училище². В сравнение с останалите държави от ЕС, в България има доста неблагоприятни материални условия – броят стационарни компютри в училищата е доста под средната стойност за Европа – на всеки 11 ученици има по един компютър (при средна за ЕС стойност от 5), а лаптопи практически няма. В България на всеки 125 ученици се пада по един преносим компютър, при средно един на 14 в ЕС. Другият проблем на ICT обучението е в относително ниската подготовка на преподавателските кадри, от което страда качеството на този тип обучение.
- Негативни са тенденциите и по отношение на т.нар. **STEM-умения**. Делът на придобилите I, II, III, IV степен на професионална квалификация в областите Информатика, Техника, Производство и преработка и Архитектура и строителство от всички придобили степен на професионална квалификация е намалял с около 15% - от 63,1% (2001/2002) на 48,2% (2012/2013). Този резултат противоречи на стратегическата цел ЕС-2020, която изисква достигането най-малко на 60% през 2020 г.
- Драматично е намалял броят на обучаваните по професии с II, III и IV **степен на професионална квалификация**. За периода 2000/01 – 2015/16 г. броят на обучаваните е намалял с общо 56 073, както следва: по II СПК с 14379 (32,3%); по III СПК с 37 891 (27,2%); по IV СПК с 3803 (74,4%). В същото

¹ Унгария, Словакия, Румъния, Македония, Сърбия не са участвали в изследването

² <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.doc>

време, според проучване на Агенцията за малки и средни предприятия, проведено през 2016 г., около 82% от работодателите изпитват затруднения с намирането на квалифицирани специалисти.

- За девет години **броят на учителите** в България е намалял с 21%. Над 52% от персонала в предучилищната система е на възраст над 50 г., като 77,2% от тях са между 60 и 70 години. През 2000/2001 г. в предучилищните заведения са работели 10 лица на възраст над 60 г., докато през 2015/2016 г. техният брой е нарастнал на 2423. Относителният дял на младите учители (до 34 г.) в училищното образование за 7 години е намалял от 15% на 9%, независимо че значително се е увеличил приемът по педагогическите специалности в университетите.
- В България се наблюдава **парадокс между намаляването на броя на завършилите средно образование, от една страна, и увеличаването на плановия прием на студентите от друга**. За 25 години броят на завършилите средно образование е **намалял** близо два пъти – от 103 325 (1889/90 г.) на 50 326 (2014/15). Същевременно, обявеният планов прием на студенти във висшите училища е нараснал почти 2.5 пъти – от 29 395 на 71 400. Най-големият парадокс е, че от 2011/12 г. насам обявеният план-прием системно надвишава броят на завършилите средно образование за същата година, за 2014/15 г. това надвишение е над 21 000.
- Нарастват предпочитанията сред младите хора (20%)³ за получаване на висше образование извън страната - процесът на **изтичане на мозъци**, на млади таланти, който България преживя през 90-те години на 20 век, се повтаря отново.
- Твърде **далеч сме от изпълнението на стратегическия показател на ЕС-2020** „40% дял на завършилите над средно образование от населението на възраст 30-44 години“. Към момента, общо 26,9% от населението в България на възраст от 30 до 34 години имат завършено висше образование.
- Негативно въздействие върху качеството на обучение е **ограниченото финансиране на научните изследвания** в системата на висшето образование. Със символичните 0,07% от БВП за наука в сектор „висше образование“ България е на последно място в ЕС.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

---

³ Стратегия за развитие на висшето образование в РБ за периода 2014 – 2020 г.

ЧАСТ II – Макроикономически показатели

КЛАСАЦИЯ

В макроикономически план България се представя най-добре сред изследваните държави.

Ако не се отчитат средствата от ЕС, на втора позиция е Унгария, трета е Словакия, четвърта е Македония, Румъния е на пето място, а Сърбия – на последно.

	Конкуренто- способност	Външна търговия	Инвести- ции	НИРД	Държавни финанси	Евро- фондове	ОБЩО макроик. показатели	
							Вкл. евроф.	Без евроф.
България	1	3	4	1	1	4	1	1
Унгария	5	1	1	4	2	1	1	2
Румъния	3	4	5	3	1	3	4	5
Словакия	6	2	2	2	2	2	3	3
Македония	2	6	1	2	4	-	2	4
Сърбия	4	5	3	5	3	-	5	6

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

- В [класацията на Световния икономически форум за конкурентоспособност](#) България се представя най-добре от изследваните държави. Страната ни е подобрila драстично резултата си спрямо 2007 г., когато е била на 79-то място, а през 2016 г. се изкачва на 50-то място. С най-голям принос за това подобрение на резултата са технологичното развитие (от 65-то на 38-мо място) и ефективността на стоковия пазар (от 90-то на 57-мо място). За добрите позиции на България спомага и макроикономическата стабилност (42-ро място през 2016 г.). Най-негативно върху конкурентоспособността се отразява състоянието на институциите (97-мо място през 2016 г.).
- На второ място е Румъния с индекс на конкурентоспособност 62, следвана от Словакия (65), Македония (68), Унгария (69) и Сърбия (90).

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ

- 10 години след присъединяването към ЕС **българският износ** е нараснал над 2 пъти при средногодишен ръст от 8%. През този период вносът расте средногодишно с 4,6%. Износът е нараснал от 41,8% през 2007 от БВП до 51,3% през 2015. **Вносът** – от 67,6% намалява до 58,2%. Делът на нефт и газ във вноса се изменя от 19,9% на 12,6%, като намалението се регистрира основно през последната година.
- Развитието на износа на Румъния и Словакия** има сходни параметри – ръст 8-9%, макар в стойност да е доста по-голям: Румънският износ е 2,5 пъти по-голям от българския, а износът на Словакия с пет милионно население е три пъти по-голям. За същия период ръстът на износа на **Унгария** е средно годишно 5%. Вносът на Словакия расте средно с 7,3%, на Румъния 6,2%, на Унгария 3,9%. Спрямо БВП през 2007 и 2015 износът се изменя, както следва: Румъния – от 23,4% на 34,1%, Словакия – от 75,3% на 85,9%, Унгария – от 67,9% на 82,3%. Вносът им спрямо БВП се изменя така: Румъния – от 40,7% на 39,3%, Словакия – от 76,8% на 83,5%, Унгария – от 67,9% на 74,2%.
- При всички страни се наблюдава около 20% спад на износа и вноса през 2009. Той бързо се наваксва през 2010 и 2011, но се отразява на периода като цяло.
- Сърбия и Македония**, регистрират подобни тенденции: Значителен ръст – 10% средно годишно, но и спад 18-21% през 2009 и бързо наваксване след това. Вариациите във външната им търговия са много

големи през годините, има отрицателни стойности, има и по 20% годишен ръст. Ръстът на вноса на Сърбия е 5,9% средно, на Македония – 8,1%. Спрямо БВП през 2007 и 2015 износът се изменя както следва: Сърбия – от 21,9% на 36%, Македония – от 40,2% на 44,6%. Вносът им спрямо БВП се изменя така: Сърбия – от 46% на 49%, Македония – от 62,6% на 63,6%.

- И за четирите държави от ЕС **основни пазари** са Германия, Италия и Франция, с видимо намаляваща роля на Италия. За Унгария важни пазари са също съседните Румъния, Словакия и Австрия. За Словакия важни пазари са и Чехия, Полша, Австрия. За България са важни и пазарите на Турция, Румъния и Гърция. Това състояние на пазарите не се е променило значително през последните години за нито една държава, с изключение на Гърция като намаляващ пазар за български стоки.
- Основните пазари за Сърбия и Македония са Германия, Италия и съседните държави. Сърбия има значителен износ и за Русия (има действащо споразумение за свободна търговия с нулеви ставки на митата). Значението на пазарите от бивша Югославия намалява.
- И в четирите държави от ЕС се наблюдава **преход от стоки с по-ниска към стоки с по-висока добавена стойност**. В повечето случаи това е свързано с нараснало търсене на глобалните пазари. Увеличението на пазарния дял говори за нараснала конкурентоспособност. Най-добре в това отношение се представя Словакия, където износът на транспортни средства, електроника и машини представлява 60% от общия. И при четирите държави има изпреварващ ръст в износа на селскостопанска непреработена и преработена продукция, което се обяснява както с глобалното търсене, така и със субсидиите, които пренасочиха инвеститорски интерес. Сред четирите държави, България е единствената, при която има износ на суровини сред водещите групи стоки – на горива и на медни изделия. Никоя от разглежданите държави от ЕС не изнася руди и шлаки, освен България.
- Сърбия изнася най-много превозни средства, електроника и машини, формиращи 25% от износа. Рекордър по ръст са превозните средства – 230% за десет години. Традиционните водещи в миналото метали, горива и зърно са изпаднали след 6 позиция. И при Македония има спад в износа на суровини и на облекла, за сметка на химикали и машини. Македонският износ на суровини има най-висок дял в общия износ в сравнение с която и да е от разглежданите държави.
- Въпреки волатилността на **курса на щатския долар** през периода, няма основания да се търси забележимо влияние върху износа на която и да е от разглежданите държави. Поскъпналият долар през последните две години не кореспондира със забавянето на експортния ръст в европейските държави. След кризата България бележи най-голяма стагнация в износа и дори – спад, втората половина на 2015 и първата половина на 2016, основно на трети (доларови) пазари, когато левът е евтин спрямо долара.
- **Структурните промени в българския износ** са в полза на продукти с вложени повече знание и капитал. Като цяло, България следва тренда на сходни по параметри държави и в пакет с тях се доближава до средните за ЕС показатели. Въпреки това може да се заяви, че положителните промени са недостатъчно бързи. С това темпо не може да се говори за догонване на държави, с които бихме желали да се сравняваме, в обозримо бъдеще.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ИНВЕСТИЦИИ

- Инвестициите, изразени в **брuto капиталoобразуване в основен капитал в евро** (текущи цени), в **България нарастват с 4%** (през 2015 г. спрямо 2007 г.), докато в ЕС28 те намаляват с -2%. За същия период в Румъния те намаляват с -12%, в Унгария – с -1%, а в Словакия се увеличават с 20%. От предприєдиняващите се страни в Сърбия те намаляват с -20%, а в Македония нарастват наполовина – с 50%.

- Изразени като дял от БВП **инвестициите намаляват във всички страни от ЕС, като общият спад е 3%**. Най-значим е той в Румъния (-11.70 пр.п.), следван от България (-7.30 пр.п.), Словакия (-3.80 пр.п.) и Унгария (-2.0 пр.п.).

Разглеждани по групи активи и в млн.евро текущи цени, инвестициите имат следните тенденции:

- В ЕС28 се отбелязва **спад на инвестициите в строителни съоръжения и сгради с 10%**. Аналогично е състоянието в Унгария (- 8%), Румъния (-25%) и Сърбия (-34%). Инвестициите в строителни съоръжения нарастват в България (11%), Словакия (13%) и (65%).
- Инвестициите в **машини и съоръжения** намаляват както на ниво ЕС28 (-3%), така и в България (-7%), Румъния (-15%) и Сърбия (-21%). Значим е ръста на инвестициите в Словакия – с една трета (37%) и Македония (23%).
- Инвестициите в **транспортни средства** спадат с почти 2/3 в България (-62%), докато общо за ЕС28 те намаляват с 1/10 (9%). Нарастване има в Унгария (28%), Словакия (26%) и Македония (16%).
- Ръст в инвестициите в **продукти на интелектуалната собственост** се наблюдава във всички страни. Средният за ЕС28 е 31%. В низходящ ред за страните-членки инвестициите нарастват с 50% в България, 21% в Унгария, 12% Словакия и 3% в Румъния. От западните съседи – ръстът е 111% за Македония и наполовина (52%) за Сърбия. Инвестициите в продукти на интелектуалната собственост разглеждани като дял от БВП нарастват за периода с 0.5 пр.п. за ЕС28. Те нарастват в България (0.1 пр.п.) и Унгария (0.3 пр.п.), но намаляват съществено в Румъния (-0.4 пр.п.) и Словакия (-0.5 пр.п.)

Вж. [ГРАФИКИ](#)

НАУКА, ИНОВАЦИИ И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ

- Средно за ЕС28 **персоналът, зает в областта на науката и технологиите представлява 45.2 % от активното население** или нараства с 6.2 пр.п. Най-значителна е промяната в България – нарастване с 5.5 пр.п. до 36.3%, следвана от Унгария (4.9 пр.п. до 36.7%), Румъния (4 пр.п. до 27.0%) и Словакия (1.7 пр.п. до 33.5%). За Македония ръстът е съизмерим с България – 5.5 пр.п. до 28.6%.
- Общо нараства броят на персонала, зает в областта на изследователската и развойна дейност във всички страни от ЕС, общо с 20% или 703 хил.души. За България този ръст е 28% или 5.6 хил.души, следвана от Словакия (23% или 5.4 х.д.), Унгария (16% или 7.7 хил.души) и Румъния (1% или 0.5 х.д.). От страните – западни съседи увеличение на персонала има в Сърбия (13% или 2.6 хил.души) и намеление в Македония (-6% или 0.2 х.д.)
- Разпределението на персонала, зает с изследователска и развойна дейност в България е: **25% в частния сектор, 36% в държавния сектор и 38% във висшето образование**. Промяната по отношение на частния сектор е значителна спрямо 2007 г. 9 пр.п. увеличение, докато персонала в държавния сектор намалява от 54% с 18 пр.п.
- В ЕС28 общо делът на персонала, зает с изследователска и развойна дейност, по институционални сектори остава почти непроменен: **46% в частния сектор, 11% в държавния сектор и 42% във висшето образование**. По страни с най-голям дял на персонала зает в частния сектор е Унгария (44%), страната с най-голям дял на персонала, зает в държавния сектор е България (36%), а тази с най-голям дял на заетите във висшето образование е Словакия (66%). В България почти 60% от увеличението на персонала, зает с изследователска и развойна дейност, е за сметка на частния сектор.
- **Незначителен е делът на износа на високотехнологични продукти от общия износ на България – едва 4.6%, докато за ЕС28 той е 17%**. От останалите разглеждани страни в низходящ ред делът на износа е най-висок в Унгария (15.2%), Словакия (9.8%), Румъния (7.3%). Страните – западни съседи са с почти съизмерим дял от 2.7% за Македония и 2.4% за Сърбия.

- Заявките за издаване на патент пред Европейската патентна организация намаляват за ЕС28 с 3% в абсолютна стойност или с 5% на 1 милион от населението. За България **патентните заявки нарастват с 290% в абсолютен брой или 307% на 1 милион от населението**. Показателите са положителни и за останалите страни от разглеждания клъстер – в Румъния патентните заявки нарастват с 213%, в Унгария и Словакия с 16% и 15% съответно.
- **Като процент от БВП**, буто капиталобразуването в основен капитал в България намалява със 7%, в Румъния – с 12%, в Словения – с 4%, в Унгария – 2%, в Сърбия – с 8%, а в Македония се запазва на нивото от 2007 г. Средно за ЕС28 намалението е с 3%.
- **Активността в защитата на интелектуалната собственост под формата на търговски марки на общността е значителна - както на ниво ЕС, така и по отделни страни**. През 2016 г. в сравнение с 2007 г. на ниво ЕС28 броят на подадените заявления нараства с 22% или почти 14 хил. бр. Най-значително е това увеличение за Словакия (190%), България (116%), Румъния (88%) и Унгария (81%).
- **Непрекъснато нараства и популярността и защитата на интелектуалната собственост под формата на дизайн на общността, при което за България нарастването от 2016 г. спрямо 2007 г. е 204%**. Общо за ЕС28 този показател намалява с 13%, а за Словакия с 24%.
- **Информационната инфраструктура се разширява, давайки възможност за развитие на цифровата икономика**. На ниво ЕС28 делът на домакинствата с достъп до интернет нараства с 30 пр.п. до 85%. Най-значим е ръстът в Румъния – 50 пр.п. (до 72%), следван от България с 45 пр.п. (до 64% от домакинствата), Унгария – 43 пр.п. (до 81%) и Словакия с 35 пр.п. (до 81%). От съседните на България страни Македония показва значителен ръст от 46 пр.п. (до 75% от домакинствата) и Сърбия – с ръст от 38 пр.п. (до 64% от домакинствата).

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ДЪРЖАВНИ ФИНАНСИ

- **Държавният дълг нараства във всички страни**. За ЕС28 този ръст е от 67% или, изразено в процент от БВП, повишението е с 27.5 пр.п. (от 57.5% на 85.0%). Най-силно е увеличена задлъжнялостта на Румъния – 4 пъти (от 15 млрд. евро през 2007 на 60 млрд. евро през 2015 г.), следвана от Словакия – 2.4 пъти (от 17 млрд. евро през 2007 на 41 млрд. евро през 2015 г.) и България – 2.2 пъти (от 5 млрд. евро през 2007 г. на 12 млрд. евро през 2015 г.). Най-малко е нарастването на дълга в Унгария – 1.2 пъти (от 66 млрд. евро през 2007 г. на 80 млрд. евро през 2015 г.), въпреки че той е значителен като обем и изразен като дял от БВП е 74.7%.
- **Бюджетен дефицит**: През 2007 г. България е единствената от анализирани държави, която има бюджетен излишък в размер на 1,1% от БВП. През 2015 г. всички държави са с бюджетен дефицит, като най-малък е той в Румъния (-0,8%), следвана от Унгария (-1,6%), България (-1,7%) и Словакия (-2,7%).
- **Данъците върху потреблението като % от БВП** са най-високи в Унгария (15,7%) и в България (14,9%) при средно за ЕС28 11,2%. В Румъния са 12,8%, а в Словакия – 9,5%. **Като процент от всички данъци**, данъците върху потреблението са най-високи в България (53,3%), следвана от Румъния (45,1%), Унгария (40%) и Словакия (33,4%) при средно за ЕС28 28,5%. Спрямо 2007 г. данъците върху потреблението в България и в Словакия намаляват с около 1,5 пр.п., а в останалите държави се увеличават с по 1 пр.п.
- **Данъците върху труда като % от БВП** в България са най-ниски (9,2%) при средно за ЕС28 20,1%. Най-високо е облагането на труда в Унгария (18,2%), следвана от Словакия (12,8%) и Румъния (11,3%). **И като процент от всички данъци**, данъците върху труда в България са най-малко (32,9%) при среден дял за ЕС28 51%. В Унгария делът на данъците върху труда в общото данъчно облагане е 46,4%, в Словакия – 45,4%, а в Румъния – 40%. Спрямо 2007 г. данъците върху труда у нас намаляват с 1,2 пр.п., в Унгария – с 1,9 пр. п., в Румъния – с 0,5 пр.п., а в Словакия се увеличават с 0,9 пр.п. Средно за ЕС28 е налице ръст на данъците върху труда с 1 пр.п.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ

- Целта на европейската кохезионна политика е инвестирането в растеж и работни места при насърчаване на териториалното сътрудничество. **За програмния период 2014-2020 г. най-малко средства от кохезионния фонд са предвидени за България – 2,2% от всички средства (5089 млн.евро). За Румъния – те са 6,5 % (15059 млн.евро), Унгария – 6,2% (15005 млн.евро) и Словакия 4% (9484 млн.евро).**
- За сравнение, през предходния програмен период (2007-2013 г.) от кохезионните фондове и фондовете за регионално развитие в най-голяма степен са се възползвали Унгария 7,9% от всички средства (21281 млн.евро); Румъния 5,7% (15374 млн.евро), Словакия 3,7% (9999 млн.евро) и България – 2% (5415 млн.евро).
- Средствата от кохезионните фондове представляват значителна част от държавните капиталови инвестиции. За периода 2007-2013 г. те са най-много в Унгария – 57,1%, Словакия – 52,1%, България 38,7% и Румъния 25,1%.
- Независимо от сравнително по-малкия дял от общите средства през програмния период 2007-2013 г., постигнатите резултати в България са значителни: създадени са 6018 нови работни места, реконструирани са 1040 км. пътища. Най-добри са резултатите за Унгария – 108908 нови работни места и 2521 реконструирани пътища, следвана от Румъния – 35172 нови работни места и 1893 км реконструирани пътища, и Словакия – 5068 нови работни места и 1626 км реконструирани пътища.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ЧАСТ III - Секторни показатели

КЛАСАЦИЯ

По отношение на секторните политики България заема предпоследното, пето място, сред изследваните държави. В по-неблагоприятна позиция от страната ни е само Сърбия. Най-добре се представя Унгария, следвана от Словакия. Румъния остава на трета позиция, а Македония – на четвърта. Най-добре се представя България в сферата на туризма и отчасти при инфраструктурата и селското стопанство. Страната ни е с най-ниски показатели по отношение на администрацията и правосъдието.

	Енергетика и околна ср.	Туризм	Транспорт и инфраструк.	Селско стопанство	Администрация	Правосъдие и вътр. ред	ОБЩО секторни пок-ли
България	3	1	2	2	5	5	5
Унгария	2	2	1	1	4	2	1
Румъния	1	3	3	2	4	4	3
Словакия	2	3	3	4	3	1	2
Македония	4	3	4	3	1	3	4
Сърбия	5	4	4	3	2	2	6

ЕНЕРГЕТИКА И ОКОЛНА СРЕДА

- **Електрическите мощности** в България намаляват с 38% спрямо 2007 г., което е основно заради 27-процентното намаление на ядрените енергийни мощности и 41% по-малко мощности на пара. Втората държава с най-голямо намаление на енергийни мощности е Румъния (22% по-малко спрямо 2007 г.), следвана от Словакия (14%) и Унгария (10%). Сърбия и Македония увеличават мощностите си, съответно - с 2 и с 6%.
- Всички изследвани държави отчитат увеличение на **дела на енергията от ВЕИ** в общия енергиен микс, като най-голям ръст бележи България, следвана от Румъния, Унгария и Словакия. Румъния е държавата с най-висок дял на ВЕИ (24,9%) при средно за ЕС 16%. България също е над средноевропейското ниво с 18-процентен дял. В Словакия 11,6% от енергията се произвежда от ВЕИ, а в Унгария - 9,5%.
- България е намалила **емисиите на парникови газове** наполовина спрямо 1988 г. и с 15% спрямо 2007 г. 18% по-малко емисии на парникови газове в енергетиката спрямо 2007 г. отчита Словакия, Унгария - 22%, а Румъния - 25% по-малко.
- **Емисиите на парникови газове от енергетиката** в България намаляват с 47% в сравнение с 1988 г. и с 15 % спрямо 2007 г. 20% по-малко емисии на парникови газове спрямо 2007 г. отчита Словакия, а Румъния и Унгария отчитат по 25% намаление.
- **Емисиите на серни оксиди** в България намаляват със 76% за 10-годишен период и по този показател страната ни се представя най-добре сред изследваните държави. На втора позиция е Румъния (71%), следвана от Словакия (49%) и Унгария (34%). За Македония и Сърбия няма данни.
- В България и в Унгария с по 28% намаляват за 10 години емисиите на **азотни оксиди**, а в Словакия намалението е с 19%. Най-голямо намаление на количеството азотни оксиди отчита Румъния - 31%.
- **Емисиите на амоняк** намаляват за 10 години с най-голям процент в България (-35%), следвана от Румъния (-21%), Словакия (-15%) и Унгария (-6%).
- **Неметановите летливи органични съединения** в България намаляват за 10 години с едва 9%. В Унгария намалението е с 20%, в Словакия - с 19%, а в Румъния - с 18%.
- **Замърсяването с фини прахови частици** в България е с нулева промяна за 10-годишен период, докато Словакия отчита 22% намаление, а Унгария - 4%. По този показател по-лош резултат от България показва само Румъния, където количеството фини прахови частици се е увеличило с 1%.
- **Образуваните опасни и неопасни отпадъци в преработващата промишленост** в България намаляват с 51% за 10-годишен период, като по този показател страната ни е в най-добра позиция

спрямо останалите изследвани държави. В Румъния намалението е с 39%, в Унгария - с 32%, а в Словакия - с 31%. За Македония и Сърбия няма данни.

- **Образуваните битови отпадъци** у нас намаляват с 33%, като по-голямата част от тях (66%) са депонирани. В Румъния образуваните отпадъци намаляват с 40%, в Унгария - с 20%, а в Словакия се увеличават с 22%.
- **Образуваните битови отпадъци на едно лице** в България намаляват с 29% за 10-годишен период, но са с най-висока стойност (419 кг/лице от нас.) сред сравняваните страни. Най-малко битови отпадъци на едно лице се генерират в Румъния (216 кг), следвана от Словакия (329 кг) и Унгария (377 кг). 66% от образуваните от 1 лице битови отпадъци у нас са **депонирани**. В Унгария този дял е 54%, а в Словакия - 69%. По този показател с най-високи стойности е Румъния, където над 72% от битовите отпадъци на едно лице биват депонирани. С въвеждането на кръговата икономика се цели все по-голяма част от отпадъците да бъдат подготвени за повторна употреба, оползотворени и рециклирани, като до 2020 г. следва да се постигне най-малко 50% от общото тегло.
- **Делът на депонираните отпадъци** намалява във всички държави, включени в проучването. В Румъния намалението е с 3 пр.п. (от 75% през 2007 г. на 72% през 2015 г.), в България - с 5 пр.п. (от 71% през 2007 г. на 66% през 2015 г.), в Словакия - с 8 пр. п. (от 77% през 2007 г. на 69% през 2015 г.), а в Унгария - с 21 пр. п. (от 75% през 2007 г. на 54% през 2015 г.).

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ТУРИЗЪМ

- С 57% нараства броят на **предприятията** в туризма, при средно 34% за ЕС28. Спрямо останалите страни, включени в изследването, България бележи най-висок ръст по този показател.
- С 19% се увеличава броят на **стаите** в местата за настаняване, при средно 12% ръст за ЕС28. И по този показател България е с най-висок ръст спрямо останалите изследвани държави. Страната ни е лидер и по нетен брой стаи.
- С 18% се увеличава броят на **леглата** в туризма при средно за ЕС28 10%. По този показател ни изпреварва само Унгария, която отбелязва 38% ръст. Като нетен брой легла в туризма България е с почти идентични показатели с Румъния.
- С 19% повече са **реализираните нощувки** в местата за настаняване. По-висок ръст на този показател от нас бележи само Унгария (37%). По реализирани нощувки на 1000 жители България е лидер сред изследваните държави, а от 2007 г. досега бележим 28% ръст по този показател.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА

Железопътен транспорт:

- ✓ С 33% намалява **обемът на превозените стоки** чрез жп-транспорт (от 21,9 млн. тона през 2007 г. на 14,6 млн. тона през 2015 г.) в България. За същия период в Румъния превозените стоки са намалели с 20% (от 68,7 на 55,3 млн. тона). В Словакия намалението е с 9% (от 51,8 на 47,4 млн. тона), а в Унгария – с 2% (от 51,5 на 50,3 млн. тона).
- ✓ С 32% намалява **броят на превозените пътници** (от 33,2 млн. души през 2007 г. на 22,5 млн. души през 2015 г.) в България. За същия период в Румъния намалението е с 25% (от 88,3 на 66,5 млн. души), в Унгария – с 2% (от 149,6 на 146 млн. души), а в Словакия е налице 28% ръст (от 47 на 60 млн. души).
- ✓ С 8% намалява **дължината на жп-линиите** в България (от 5 967 км през 2007 г. на 5 493 км през 2014 г.), а високоскоростните жп-линии намаляват с 3% (от 4 143 на 4 023 км). За същия период в Румъния дължината на жп-линиите намалява с 2% (от 20 668 на 20 241 км), а в Унгария жп-линиите се увеличават с 44% (от 9 223 на 13 253 км, вкл. с 3% се увеличават високоскоростните). В Словакия промяната на този показател е нулева (от 3 629 на 3 627 км).
- ✓ С 10% намаляват **изминатите километри от влаковете** у нас – от 37,3 млн. км през 2007 г. на 33,6 млн. км през 2014 г. За същия период в влаковете в Унгария са изминали 8 пъти повече

километри (108,5 млн. км. през 2007 г. – 881,5 млн. км. през 2014 г.). В Словакия и Румъния жп-пробеът намалява, съответно - с 16 (от 51,5 на 43,3 млн. км) и с 18% (от 95,1 на 77,8 млн. км).

- ✓ Броят на **жп-инцидентите** у нас намалява с 14% (от 56 бр. през 2007 г. на 48 бр. през 2015 г.), но броят на дерайлиралите влакове се увеличава от 1 на 6. За същия период жп-инцидентите в Румъния намаляват с 62% (от 370 на 141 бр.), а в Словакия – с 68% (от 270 на 87 бр.). В Унгария жп-инцидентите са с 3% повече (от 154 на 158 бр.). За Македония и Сърбия няма данни.

• **Автомобилен транспорт:**

- ✓ С 20% повече са превозените с автомобилен транспорт **товари** в България (135 млн. тона/ 2007 г. - 162 млн. тона/ 2015 г.). В Унгария и Словакия товарите намаляват с по 18%, а в Румъния са с 44% по-малко (от 357 на 199 млн. тона).
- ✓ 44,5% повече са **пътническите автомобили** в България спрямо 2007 г. (2,1 млн. бр./2007 г. – 3 млн. бр./2014 г.). В Румъния и Словакия ръстът е, съответно – 39% и 36%, а в Унгария пътническите автомобили са с 5% по-малко (3,3 млн. бр./2007 г. – 3,1 млн. бр./2014 г.). Най-голям брой пътнически автомобили **на 1000 жители** има в България (416 бр.), а най-малко – в Македония (150 бр.). В Словакия на 1000 жители се падат 360 автомобила, в Унгария – 315, а в Румъния - 246 бр.
- ✓ **Товарните автомобили** у нас са с 54% повече (240 хил. бр./2007 г. – 370 хил. бр./2015 г.). В Словакия увеличението е с 36,3% (от 215 на 293 хил. бр.), а в Унгария – с 8% (от 428 на 463 хил. бр.). Със 71,3% повече са **тракторите** у нас (от 21,5 на 36,9 хил. бр.), а в Румъния са 50% повече (от 19,6 на 29,3 хил. бр.). В Унгария броят на тракторите намалява с 6,8%, от 46,6 на 46,3 хил. бр.
- ✓ 46% повече километри **магистрала** отчита България в периода 2007-2014 г. (от 418 на 610 км). За същия период в Унгария дължината на магистралите се увеличава със 108% (от 858 на 1782 км), а в Румъния – със 143% (от 281 на 683 км). Най-малко новопостроени магистрала отчита Словакия – 15% повече километри (от 365 на 420 км). *(Справката не отчита т.нар. европейски пътища, за които няма релевантни данни за целия период и сравненията биха били некоректни).*

• **Морски транспорт:**

- ✓ Броят на **морските плавателни съдове** в България намаляват с 14%, а в Румъния се увеличават с 32% след 2007 г. Като общ тонаж на плавателните съдове, обаче, България отчита ръст от 23%, а Румъния – само 6%.
- ✓ Обработените в морските пристанища **товари** у нас се увеличават с 9% (от 24 900 на 27 166 хил. тона), а в Румъния намаляват със същия процент (от 48 928 на 44 533 хил. тона). Изчислено през броя на населението, у нас увеличението на обработените товари е 15% (от 3,3 на 3,8 тона на глава от населението), а в Румъния е налице спад с 4% (от 2,3 на 2,2 тона на глава от населението).
- ✓ Броят на превозените **пътници** у нас намалява от 10 на 2 хил. души годишно, а за Румъния няма данни за този показател.

• **Въздушен транспорт:**

- ✓ **Броят на търговските самолети** у нас спрямо 2007 г. намалява с около 50% (от 102 на 52 бр.), докато в Румъния намалението е със 17% (от 58 на 48 бр.), в Словакия са 8% по-малко (от 25 на 23 бр.), а в Унгария е налице ръст от 12% (от 67 на 75 бр.).
- ✓ **Делът на новите самолети (до 10 г.)** в България нараства двойно – от 23 на 46%. В Румъния и Словакия новите самолети са едва 30%, но в Унгария 71% от самолетите са до 10-годишни.
- ✓ Броят на превозените **пътници** у нас нараства с 27%, в Унгария – с 19%, а в Румъния – с 81%. Словакия отчита намаление на пътничкопотока с 13%.
- ✓ При превоза на **товари** България отчита 70% ръст, а Румъния – 74%. В Унгария превозените товари намаляват с 3%, а Словения отбелязва над 8 пъти ръст на този показател.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

СЕЛСКО СТОПАНСТВО

- **Относителният дял на отрасъл „Селско стопанство“ в БВП намалява.** В абсолютно изражение средногодишният размер на БВП в отрасъл „Земеделие, горско и рибно стопанство“ е относително

постоянна величина и е около 4 млрд. лв. Същевременно, от приемането ни в ЕС през 2007 г. досега средногодишно получаваме по около 2 млрд. лв. субсидии по двата стълба на ПРСР.

- **Делът на селското стопанство в брутна добавена стойност (БДС)** на България е 4,8% при средно за ЕС 1,5%. Със сходни показатели са Румъния (4,7%), Унгария (4,1%) и Словакия (3,7%), а в Македония и Сърбия показателите са, съответно – 11,4% и 8,2%.
- **Брой на стопанствата:** В периода 2007-2013 г. в **България** наполовина (-48%) намалява броят на стопанствата, като това е основно за сметка на малките и средни ферми, а големите (над 10 хектара) стопанства се увеличават с 46% (от 4220 на 6160 бр.). Процеси на окрупняване на стопанствата протичат и в останалите държави, включени в проучването, но в други пропорции:
  - В **Унгария**, броят на стопанствата намалява с 22%, а на големите ферми се увеличава с 18%.
  - В **Румъния** броят на стопанствата намалява с 8%, а този на големите ферми се увеличава с 35%.
  - В **Словакия** общото намаление на броя на фермите е най-голямо (-66%), а ръстът на броя на големите ферми е най-малък (6%).
- **Фермите, чиито домакинства консумират над 50% от крайната продукция,** в България намаляват със 75%, в Словакия – с 81%, а в Унгария – с 39%. В Румъния този брой остава относително непроменен.
- **Площите с трайни насаждения** в България се увеличават над два пъти – от 8 850 на 18 770 хектара. Унгария отчита 61% ръст, Словакия – 23% ръст, а Румъния – 33% намаление. **Производството на плодове (в млн. евро, PPS)** в България намалява с 30,2% в периода 2007-2015 г., а в Македония – с 15%. Останалите държави, включени в проучването, отчитат ръст, съответно – Унгария 69,7%, Румъния 21,1%, Словакия 8,7%.
- В България **лозовите насаждения** и броят на стопанствата в този селскостопански подсектор намаляват с 12-16%. В Унгария лозовите стопанства намаляват с 32%, а в Словакия – с 95%. В Румъния е налице ръст от 76%. Окрупняване на лозовите масиви и стопанства е налице в България, Унгария и Словакия, където стопанствата с продукция основно за лична консумация намаляват с 40-90% в отделните държави. Единствено в Румъния има двоен ръст (от 40 000 на 80 000) на броя на стопанствата, чиито домакинства консумират над 50% от крайната продукция.
- **Производството на вино** в България намалява с 11%, в Румъния - с 28%, а в Унгария - с 4%. Словакия отбелязва ръст на продукцията с 5%. Най-малки количества вино внася България, а най-голям нетен вносител на вино е Словакия. От изследваните държави най-голям нетен износител на вино е Унгария, следвана от България, Словакия и Румъния.
- **Засетите със зърнени култури площи** в България се увеличават с 20%, а в Румъния - със 7%. Унгария, Словакия, Сърбия и Македония отчитат спад между 1 и 11%, като най-голямо е намалението на площите в Македония (11%). **Добивът на зърнени култури** в България се увеличава със 173%, в Румъния - 147%, в Унгария - 47%, в Словакия - 36%, в Сърбия - 26%. Единствено в Македония е налице намаление на добива с 3%. Най-висок ръст на **средния добив** на зърнени култури (тона/хектар) отчита Румъния (132%), следвана от България (128%), Унгария (50%), Словакия (43%) и Сърбия (28%). Най-нисък среден добив отчита Македония (9%).
- **Общо продукцията (в млн. евро, PPS) на подсектор „Растениевъдство“** в България се увеличава с 47,5%, в Унгария – с 37,9%, в Румъния – с 25,7%, в Македония – с 14%, в Словакия – с 9,3%, а средно за ЕС28 – с 11,3%. Ръстът в растениевъдството в България се дължи основно на производството на технически култури (170% ръст – от 772 на 2 088 млн. евро) и житни растения (142% - от 1 095 на 2 651 млн. евро). При всички останали групи растителни продукти има намаление на производството, най-много при зеленчуците (-71% - от 1 071 на 311 млн. евро).
- **Животновъдство:**
  - С 6% намалява популацията на **едър рогат добитък** в България. В Румъния намалението е с 27%, в Сърбия - с 18 %, а в Словакия - с 10%. Единствено в Унгария е налице ръст от 19%.
  - Популацията на **овце** в България намалява с 11%, а в Унгария - с 6%. В Румъния е отбелязан ръст от 19%, в Сърбия - с 13%, а в Словакия - с 8%.
  - С 52% по-малко са **козите** в България спрямо 2007 г. Намаление на популацията на кози отчитат, също така, Сърбия (-16%) и Словакия (-4%), докато Румъния отчита ръст от 67%, а Унгария - 16%.

- Броят на **свинете** намалява във всички анализирани държави, както следва: Словакия -38%, България -31%, Румъния -28%, Унгария -25%, Сърбия -21%.
- Най-голям ръст на **птицепроизводството** (2016/2007 г.) отчита Унгария (58%), следвана от Румъния (51%) и България (17%). Словакия отчита спад с около 20% (до 2014 г.), а за Македония и Сърбия няма данни.
- **Общо продукцията (в млн. евро, PPS) на подсектор „Животновъдство“** в България намалява с 20,2%, в Словакия – с 31,3%, а в Румъния – с 2,3%. Унгария и Македония отчитат ръст, съответно – с 49,1% и 38,2%. Средно в ЕС28 животновъдната продукция нараства с 16,4%.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

АДМИНИСТРАЦИЯ

- След приемането на България за член на ЕС **разходите за държавно управление** намаляват от 41 на 29% от БВП. Сходни показатели има и Румъния (29,4% от БВП през 2015 г.). В ЕС28 тенденцията е обратна – публичните разходи се увеличават от 32 на 40% от БВП. От изследваните държави най-висок процент преразпределение на бюджета отчита Унгария (33%), а най-нисък – Словакия (25%).
- **Разходите за администрация** (по PPS/жител) в България се увеличават с 51% при среден ръст за ЕС28 от 12%. В Румъния нарастването е с 27%,2 а в Унгария и Словакия е налице намаление, съответно – с 27% и с 3%. Въпреки това, България остава държавата с най-ниски разходи за администрация на глава от населението (1096 евро/год.), с изключение на Сърбия, където годишно на глава от населението се падат по 1095 евро за издръжка на администрацията. Румънците отделят по 1114 евро/год., унгарците – по 2121 евро/год., словаците – по 2592 евро/год., а средно в ЕС28 административната издръжка е 7903 евро на глава от населението. **Като процент от БВП**, разходите за администрация у нас се увеличават от 0,3 на 0,4%, при средно 0,8% за ЕС28. Обратно, в Унгария и Румъния разходите намаляват от 0,4 на 0,3%, а в Словакия – от 0,6 на 0,5% от БВП.
- **Делът на заетите в публичната администрация** у нас остава сравнително постоянен (около 7-7,5% от всички заети) и е съпоставим със средноевропейското ниво от около 7%. Почти същите показатели показва и Македония (6,9-7,4%). Най-голям дял заети в администрацията отчита Унгария (10%), следвана от Словакия (9%). Най-малко заети в администрацията (5,4%) има Румъния.
- **Делът на младите хора (15-39 г.), заети в публичната администрация**, в България намалява от 42 на 38%, при аналогична тенденция за целия ЕС, както и за повечето от изследваните държави. Най-голям е делът (52%) на младите хора в публичната администрация на Македония.
- След приемането на България за член на ЕС **онлайн взаимодействие с публичната администрация** се увеличава с 50 до 90%, но въпреки този ръст, страната ни продължава да изостава сериозно от средноевропейското ниво, както и от държавите, включени в изследването. По-лоши показатели от нас има само Румъния:
  - У нас едва 19% от населението е общувало онлайн с публичната администрация при средно 48% за ЕС28, Унгария и Словения. В Румъния само 9% от населението ползва публични онлайн услуги, а в Македония – 17%.
  - Само 9% от българските граждани ползват възможностите за изтегляне на формуляри чрез интернет, а едва 7% подават попълнени онлайн формуляри, при средно 27-29% за ЕС28 и за Унгария. По-ниски резултати от България показват само Македония (6-7%) и Румъния (4-5%).
- **Според изследването на Световната банка "Doing Business":**
  - В България **стартирането на бизнес** става за най-дълго време (23 човекодни) – двойно повече от Румъния (12 човекодни) и Словакия (11,5 човекодни), и тройно повече от Унгария и Сърбия (по 7 човекодни). В Македония за стартиране на бизнес са необходими едва два човекодни.
  - В България броят на процедурите за **регистрация на имот** е най-голям (8 бр.), но времето за регистрация е най-малко (11 дни) спрямо останалите държави, включени в проучването.

- **Времето за плащане на данъци** през 2017 г. в България е най-дълго (56,6 човекодни/год.), въпреки че спрямо 2007 г. е намаляло с 18 човекодни. За сравнение, в Унгария са необходими 34,6 човекодни, в Сърбия – 28,3, в Словакия – 24, в Румъния – 20,1, в Македония – 14,9.
- **Общата данъчна тежест** в България е 27%, като по-ниска е само в Македония (13%). Най-висока е данъчната тежест в Словакия (52,6%), следвана от Унгария (46,5%), Сърбия (39,7%) и Румъния (38,4%). Спрямо 2007 г. данъчната тежест в България е намаляла с 14,6 пр.п. (от 41,6 на 27%), в Румъния – с 9,8, в Унгария – с 9,2, а в Македония – с 4,8. В Сърбия е налице ръст от 6,8 пр.п., а в Словакия са 3 пр.п. повече.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ПРАВОСЪДИЕ И ВЪТРЕШЕН РЕД

- **Умишлените убийства** в България намаляват с 31%, в Румъния - с 28%, в Словакия - с 35%, в Сърбия - с 38%, а в Унгария - само с 6%. Най-голямо намаление на убийствата регистрира Македония (-40%). Като среден брой на 100 000 жители, България и Сърбия регистрират най-много убийства (1,6 бр.), следвани от Румъния (1,5 бр.), Унгария (1,3 бр.), Македония (1,2 бр.) и Словакия (1,1 бр.)
- Регистрираните **отвлечения** в България намаляват с 25%, в Унгария - със 73%, в Македония - с 43%, в Сърбия - с 31%, а в Словакия - с 233%. Като нетен брой, обаче, България е лидер в негативната гласация с 95 отвлечения през 2014 г., докато в останалите държави броят варира между 3 и 11 броя. Средно на 100 000 жители, най-много отвлечения има в България и Румъния (по 1,3 бр.), като за Румъния последните данни са за 2008 г. В Словакия и Сърбия отвлеченията са по 0,2 бр. на 100 000 жители, а в Унгария - по-малко от 0,1 бр.
- България е единствената държава сред включените в изследването, в която е налице ръст в регистрираните **сексуални престъпления** (от 448 бр. през 2007 г. на 610 бр. през 2014 г.). Средно на 100 000 жители, най-много сексуални престъпления регистрира Словакия (14,1 бр.). На второ място е България (8,4 бр.), следвана от Румъния (7,6 бр.), Македония (7,3 бр.), Унгария (5,5 бр.) и Сърбия (5,2 бр.).
- Броят на регистрираните **обири** в България намалява с 22%, в Унгария - с 37%, в Македония - с 41%, в Словакия - с 52%, в Сърбия - с 87%, а в Румъния - със 157%. Средно на 100 000 жители, регистрираните през 2014 г. обири са най-много в Сърбия (45 бр.), следвана от България и Румъния (по 32 бр.), Унгария (20 бр.), Македония (15 бр.) и Словакия (13 бр.).
- Броят на регистрираните **кражби на частни жилищни помещения** намалява само в България (-21%) и в Словакия (-28%). Останалите държави, включени в изследването, отчитат ръст по този показател, като най-голямо е нарастването в Румъния (149%), следвана от Македония (114%) и Унгария (25%). Най-малък ръст отчита Сърбия (10%). Средно на 100 000 жители, най-много са жилищните кражби в Унгария (244 бр.), следвана от Македония (139 бр.), Румъния (128 бр.), Сърбия (92 бр.), България (74 бр.) и Словакия (28 бр.).
- Най-много **кражби на МПС** на 100 000 жители през 2014 г. са регистрирани в България (51 бр.), следвана от Унгария (49 бр.), Словакия (42 бр.), Румъния и Сърбия (по 27 бр.) и Македония (26 бр.). От изследваните държави единствено Румъния отчита ръст на кражбите на МПС (130%). В Сърбия те намаляват с 53%, в Словакия - с 44%, в Унгария - с 40%, в България - с 19%, а в Македония - със 7%.
- Най-много **престъпления, свързани с наркотици или перкусори**, на 100 000 жители регистрира Сърбия (86 бр.), следвана от България (45 бр.), Унгария (42 бр.), Словакия (30 бр.), Македония (29 бр.) и Румъния (12 бр.). Унгария и Румъния отчитат намаление на броя на регистрираните престъпления от този вид (съответно - с 11 и с 14%), а в останалите държави е налице ръст - по 14% в България и Сърбия, 32% в Македония и 220% в Словакия.
- Най-много **съдии на 100 000 жители** има в Сърбия (40 д.), следвана от България (30 д.), Унгария (29 д.), Словакия (25 д.) и Румъния (21 д.). За Македония няма данни. Освен в Словакия, в останалите държави броят на съдиите нараства с по 1% спрямо 2007 г., а в Словакия намалява с 2%.
- Най-много **полицаи на 100 000 жители** има в Сърбия (625 д.), следвана от Македония (522 д.), Словакия (415 д.), България (389 д.) и Румъния (265 д.). Най-малко полицаи на 100 000 жители има Унгария (88 д.). В България нетният брой на полицаите намалява със 17% спрямо 2007 г., в Македония -

с 5%, а в Унгария - с 4%. В останалите държави техният брой се увеличава - с 39% в Сърбия, с 12% в Словакия и с 5% в Румъния.

- Най-голям **персонал в затворите за възрастни**, на 100 000 жители, има в Словакия (92 д.), следвана от Унгария (74 д.), България и Румъния (по 56 д.), Сърбия (54 д.) и Македония (37 д.). Като нетен брой затворническият персонал в България се увеличава с 50% спрямо 2007 г., в Сърбия - с 14%, в Словакия - с 3%, в Румъния и Македония - с по 2%, а в Унгария остава без промяна.
- В България са най-малко **заетите в затвори за непълнолетни** (1 човек на 100 000 жители). В Унгария те са 8 души, в Сърбия - 6 д., в Румъния - 5 д., в Словакия и Македония - по 4 д. Като нетен брой, заетите в затворите за непълнолетни в България намаляват с 39% спрямо 2007 г., а в Сърбия - с 12%. В останалите държави е налице увеличаване на техния брой - с 26% в Унгария, с 16% в Румъния, със 7% в Македония и с 5% в Словакия.
- България отчита най-малък брой **заподозрени в престъпления лица** на 100 000 жители (570 души). В Унгария те са 1210 души, в Румъния - 1048 д., в Словакия - 943 д., в Македония - 832 д., а в Сърбия - 686 д. Спрямо 2007 г. нетният брой на заподозрените намалява най-много в България (-26%), следвана от Унгария и Македония (с по 24%), Сърбия (-14%), Румъния (-9%) и Словакия (-3%).
- Най-много **осъдени на 100 000 жители** отчита Унгария (788 д.), следвана от Словакия (621 д.), Македония (588 д.), Сърбия (523 д.), България (440 д.) и Румъния (205 д.). Нетният брой на осъдените лица намалява спрямо 2007 г. с 16% в Сърбия, с 12% в България и с 8% в Унгария. В останалите държави броят на осъдените се увеличава - с 19% в Македония, със 17% в Словакия и с 11% в Румъния.
- Най-много **оправдателни присъди на 100 000 жители** отчита Сърбия (189 бр.), следвана от Унгария (57 бр.), Словакия (33 бр.), България (13 бр.) и Румъния (4 бр.). За Македония няма данни. Нетният брой на осъдителните присъде в България намалява с 12% спрямо 2007 г., а в Унгария - с 29%. В Сърбия е налице 18% ръст, а в Словакия и Румъния ръстът е в рамките на 6-7%.
- Най-много **внесени в съда дела на 100 000 жители** отчита Словакия (23 420 бр.), следвана от Сърбия (19 246 бр.), Румъния (9 434 бр.), България (6160 бр.) и Унгария (3241 бр.). За Македония няма данни. Румъния и Словакия отчитат увеличение на нетния брой внесени дела спрямо 2007 г., съответно със 76 и с 32%, докато в България те са с 19% по-малко, в Унгария - 8% по-малко, а в Сърбия - 4% по-малко.
- Делът на **висящите (чакащи) дела на 100 000 жители** в България е най-малък (21%). Унгария той е 39%, в Словакия - 40%, в Румъния - 42%, а в Сърбия - 47%.
- С най-много **места за лишени от свобода на 100 000 жители** разполага Словакия (218 бр.), следвана от Румъния (145 бр.), Сърбия (131 бр.), Унгария (130 бр.), България (109 бр.) и Македония (94 бр.). Нетният брой на затворническите места в България и Румъния намаляват спрямо 2007 г. с по 16%, а в останалите държави се увеличават - с 35% в Сърбия, с 15% в Македония, с 9% в Словакия и с 2% в Унгария.

Вж. [ГРАФИКИ](#)

ОБЩА КЛАСАЦИЯ

	Социални показатели	Макроик. показатели	Секторни показатели	ОБЩА ОЦЕНКА
България	5	1	5	4
Унгария	1	2	1	1
Румъния	3	5	3	4
Словакия	1	3	2	2
Македония	2	4	4	3
Сърбия	4	6	6	5

България и Румъния си поделят четвъртото място в класацията на изследваните държави, а с едно място ни изпреварва Македония, която заема трета позиция. С най-добри общи показатели е Унгария, следвана от Словакия, а с най-негативен резултат е Сърбия.

Основен положителен принос за представянето на страната ни имат макроикономическите показатели, а най-негативен резултат отчитаме по социални показатели (основно демографско развитие и пазар на труда).

По отношение на секторните политики България показва най-добри резултати в сферата на туризма и отчасти в инфраструктурата и селското стопанство. Силно негативен принос към общото ни класиране имат секторите „Администрация“ и „Правосъдие и вътрешен ред“.